

Beyond Speech เหนือกว่าสุนทรพจน์ ปรัชญาพุทธ Guru

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. สมชัย ศรีนอก*

วาทะต่อไปนี้ได้นำมาจากงานเขียนและงานปาฐกถาซึ่งเป็นผลงานของพระเดชพระคุณ
อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยคือ **พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร
ธมฺมจิตฺโต)** ที่ท่านเคยเขียนหนังสือ เทศน์ ปาฐกถา อบรม แม้แต่เวลาการแสดงธรรมทาง
สถานีวิทยุ โทรทัศน์ กระผมเคยติดตามงานของท่านจนได้รวบรวมบันทึกไว้ในสมุดส่วนตัว
ต่อมาคิดว่ามีประโยชน์ในการเผยแพร่ กระผมกราบขออนุญาตในการนำผลงานของพระเดช
พระคุณเสนอในหนังสือที่กองวิชาการจัดพิมพ์ในคราวครั้งนี้ เพื่อเป็นคำประโยคแบบหรือเป็น
วรรคทองในการเทศน์หรือการเผยแผ่อันเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

ในการนำเสนอวาทะปราศรัยในครั้งนี้นั้น กระผมไม่ได้บันทึกไว้ในท้ายประโยค ว่ามา
จากหนังสือเล่มใด เพราะได้นำมาจากหนังสือของพระเดชพระคุณหลายเล่มและจากการ
ปาฐกถาของท่าน จึงใคร่ขออนุญาต นำผลงานของท่านที่โดดเด่นส่วนหนึ่งนำเสนอ ดังต่อไปนี้

เมื่อท่านเป็นพิธีเปิดบรรณาคารที่วัดศรีสุदारาม มีประโยคหนึ่งที่ท่านได้กล่าวไว้อย่าง
น่าคิดว่า

“การดำรงชีวิตที่เหมาะสม รู้จักประหยัดอดออมรัดเข็มขัดเราเริ่ม
กันใหม่ ให้ถูกต้องด้วยการปฏิบัติตามพุทธธรรม เรามาเป็นสักขีพยานของ
ความเจริญก้าวหน้าของมหาจุฬาบรรณาคาร ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของ
มหาวิทยาลัยที่ผ่านมาเคยประสบปัญหาและมีอุปสรรค แต่ต่อมาเราได้มี

* อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

๓๕๒ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

**ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพที่มีความรู้ ความสามารถช่วยแนะนำให้ก้าวไปสู่
ความสำเร็จคือผลกำไร”**

ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ คนไทยวิ่งตามกระแสวัตถุนิยมมากเกินไป เราหมกมุ่นกับการ
บริโภควัตถุและเสพสำราญจนลืมคุณค่าทางจิตใจ เมื่อสังคมเป็นเช่นนี้ ท่านก็โยนใส่หลักทาง
พระพุทธศาสนาว่า

**“พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์
สังคมเมืองร่ำรวยขึ้น แต่ก็เต็มไปด้วยปัญหามลพิษ
และอาชญากรรม คนในเมืองหลวง
มีสภาพไม่ต่างจากเศรษฐี ที่นอนอยู่
ในห้องไอศูย์ของโรงพยาบาล”**

**“ที่เศรษฐกิจไทยเติบโตรวดเร็วก็เพราะต่างชาติเขามาลงทุน
การที่ต่างชาติเขามาลงทุนกันมาก ในประเทศของเรา
เป็นลักษณะประการหนึ่งของยุคโลกาภิวัตน์.....”**

**“ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ด้วยพุทธธรรมและเทคโนโลยี
คนที่เรียนเทคโนโลยีจะต้องมีจิตวิญญาณสองส่วน
คือเป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่ที่จะศึกษาธรรมชาติคือความแท้จริง
ของสิ่งทั้งหลายและเป็นคนใฝ่ทำ ใฝ่ประดิษฐ์”**

**“การปฏิวัติด้านการสื่อสารนี้ส่งผลให้สังคมมนุษย์ทั้งหมด
เปลี่ยนแปลงปรับตัวเป็นสังคมโลกขึ้น.....”**

“การรักษาวัฒนธรรมไทยแต่เปลี่ยนอกยังไม่ชื่อว่ารักษาจิต
วิญญาณแบบไทยไว้ได้แก่นสารของความเป็นไทยอยู่ที่พระพุทธศาสนา
คนต่างชาติที่ประสงค์จะเข้าใจคุณธรรมค่านิยม และวิถีชีวิตไทยต้องศึกษา
พระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย”

บางครั้งคำบรรยายของท่านก็ทำให้หลาย ๆ คนที่เป็นชาวพุทธเกิดความรู้สึกรักและ
หวงแหนได้เหมือนกันดังคำบรรยายของท่านที่พูดถึงการทำลายองค์พระพุทธรูปของชาวตาลิบัน
ที่ประเทศอัฟกานิสถานว่า

“อาดมามีความรู้สึกว่า ที่เขาเจาะองค์พระแต่ละช่อง เหมือนเขา
เจาะจิตวิญญาณของชาวพุทธ ระเบิดแต่ละชิ้นเหมือนกับระเบิดจิตวิญญาณ
ของเราท่านเจ็บปวดไหม พูดอย่างนี้ เพราะต้องการให้ชาวมุสลิมทั้งหลาย
ได้ทราบที่เราเจ็บปวดในจิตวิญญาณ”

แม้แต่การพูดในเรื่องของความรัก ท่านก็มีกลวิธีในการพูดได้อย่างน่าคิด เพราะเป็นการ
โยงเข้าหาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น

“ความรักของหนุ่มสาว ดูเหมือนจะแยกไม่ออกจากความทุกข์
มิฉะนั้นคงไม่มีคำเตือนใจที่ว่าถ้าจะรักก็อย่าลืมคำว่าเสียใจ”

“ตามปกติคนทั่วไปมักมองเห็นความผิดพลาดของผู้อื่น
และมองข้ามความผิดพลาดของตน ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“สุทฺถสฺสึ วชฺชมณฺเณสฺส” เป็นต้น แปลความว่าความผิดพลาดของ
คนอื่นเห็นได้ง่าย แต่ความผิดพลาดของตนเองเห็นได้ยาก”

๓๕๔ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

“ดวงตาของเรามีไว้สำหรับมองด้านนอก ไม่ได้มองตัวเราเองเวลา
คนอื่นทำพลาดพลั้งเราจึงเห็นทันที แต่เวลาเราทำผิดพลาดเองกลับมอง
ไม่เห็น”

“ความรักเป็นอมตะ เพราะความรักจะคงอยู่คู่โลก ตรีภพที่โลก
นี้ยังมีมนุษย์ และมนุษย์จะอยู่คู่โลกตรีภพเท่าที่มนุษย์ยังมีความรัก ที่ใดมี
มนุษย์ ที่นั่นมีความรัก”

“ศิลปะแห่งการให้และการรับนำมาซึ่งสายใยแห่งความรักอัน
สร้างจากเกลียวแห่งความเพลินใจ และความปรารถนาดี นี่คือการนิรันดรที่
ระยะทางและกาลเวลาไม่อาจตัดปีกของความรักจากดวงใจทั้งสองเพื่อไม่ให้
โอบบิณเข้าหากัน”

“ความรักด้วยความเปลितเพลินใจอย่างเดียว เป็นชนิดของความ
รักที่เรามีต่อศิลปวัตถุ ไม่ใช่ต่อเพื่อนมนุษย์ ความรักเพื่อนมนุษย์จะต้อง
มีส่วนประกอบเพิ่มอีกอย่างหนึ่งคือความปรารถนาดี”

“กระแสดิจที่ดีหมายถึงกระแสดิจที่สมาธิบวกกับเมตตา ถ้าสมาธิ
บวกกับโทสะจะเป็นอัตรชาติปไตย สำหรับธรรมาธิปไตยต้องหัดแผ่เมตตา
ให้ความรักความปรารถนาดีแก่คนอื่น”

การบรรยายของท่านก็บ่งบอกถึงความแหลมคมในด้านความคิด เพราะท่านได้อุปมา
อุปมัยได้อย่างชัดเจน เช่น

“สัตบุรุษย่อมทราบความพอดีหรือทางสายกลางในกิจการที่กระทำ
โดยอาศัยการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนก่อน เปรียบเหมือนการสอย
มะม่วงต้นที่สูงสามวาผู้สอยต้องใช้ไม้สอยที่ยาวสามวาจึงจะสอยได้พอดี”

“การที่จะอยู่รอดก็เหมือนกับคนเรามีอยู่สามคนเข้าไปในป่า วิ่งหนีเสือ การวิ่งหนีเสือ เราไม่จำเป็นจะต้องวิ่ง ให้ชนะคนอื่นทั้งหมดหรอก เพียงแต่เราจะต้องวิ่งให้ชนะคนสุดท้ายก็พอแล้ว เหมือนกับการทำปกหนังสือ เราจะต้องมองในกลุ่มเดียวกัน อย่าไปมองอาชีพอื่น เราจะต้องมองอาชีพเดียวกัน แล้วทำให้เหมือนคนอื่นก็พอแล้ว แล้วเราก็จะชนะคู่แข่ง...”

“หนังสือที่ดีติดตลาดนั้น จะต้องใส่ใจในเรื่องปกที่สวยงาม คนเขียนดั่งเนื้อหาดี จะทำให้หนังสือขายดี คนเขียนจะต้องเป็นที่รู้จัก อย่าเอานักเขียนหน้าใหม่ หากจะมองในแง่ธุรกิจ”

“การจากไปของปัญญาคุณคือนับเป็นสิ่งที่ดี เพราะจะได้ไม่มีใครรบกวนสมาธิของพระสิริธัตถะ พระองค์จึงสามารถบำเพ็ญเพียรทางใจ คือ ทำกรรมฐานได้เต็มที่ และการบำเพ็ญเพียรครั้งนี้ทำให้พระองค์ตรัสรู้”

“คนที่มีความสุขในชีวิต ต้องเป็นคนรู้จักพอ หมายถึงว่า พอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ทำ ถ้าได้คนที่รู้จักพอ รู้จักให้ รู้จักปล่อยวาง มีสมาธิ มีปัญญาและความสุขไปพัฒนาเศรษฐกิจวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เศรษฐกิจจะไม่ใช่ฟองสบู่ เขาจะสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ประเทศไทยจะพึ่งตนเองได้ในด้านเทคโนโลยี”

“พระพุทธเจ้าตรัสว่า คนไม่มีปัญญาก็เหมือนคนตาบอดที่เหยียบไปได้แม้บนไฟ ที่ส่องทาง”

“สังคมไทยปัจจุบันเปรียบเหมือนคนตาบอดเพราะได้ทำลายความมั่นคงในทางเศรษฐกิจให้ย่อยยับไปในพริบตา”

“พุทธธรรมยังจำเป็นในการทำให้การพัฒนา เห็นเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ ถ้าปราศจากธรรม เราก็อาจใช้วิทยาศาสตร์

๓๕๖ รวมบทความทางวิชาการ

เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

และเทคโนโลยีไปสร้างอาวุธร้ายแรง เพื่อเข่นฆ่ากัน ถ้าปราศจาก
ธรรมมนุษย์ก็ใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการทำลายสิ่ง
แวดล้อม ทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน”

เมื่อคราวที่คณะครุศาสตร์จัดอบรมครูสอนศีลธรรม ทางคณะได้กราบอาราธนาท่านไปเปิด
โครงการหลายปีติดต่อกัน ผู้รวบรวมได้บันทึกคำกล่าวของท่าน ในแต่ละครั้งได้ ดังนี้

“ในเวลาที่ครูสอนวิทยาศาสตร์ครูควรสอนให้ผู้เรียนลดอัตตาและ
มีความสุขไปด้วย ครูสามารถสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการ เข้ากับ
วิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คำสอนในพระพุทธศาสนาไม่
ขัดแย้งกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์”

“ครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนรักในวิชาที่เรียน นักเรียนอาจจะไม่ชอบ
อาจารย์ผู้สอนก็อาจเป็นได้ เพราะส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้สึกของนักเรียน
ที่ไม่ชอบครู อย่าไปสร้างความกดดันให้นักเรียน อย่าไปวิพากษ์ วิจารณ์
พฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าไม่จำเป็น”

“การสวดมนต์ถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและ
เจริญปัญญา เพราะการสวดมนต์จะทำให้จิตเป็นสมาธิได้เร็วขึ้น ข้อสำคัญ
ต้องสอนเด็กให้สวดมนต์อย่างมีสติ อย่าสวดแบบคลองปากหรือใจลอย
ครูควรเลือกบทสวดมนต์แปลที่มีคติสอนใจเพื่อช่วยปลูกฝังลักษณะนิสัย
ที่ดีงาม”

“ในโรงเรียนที่ครูคนหนึ่งยืนหยัดยึดมั่นในคุณธรรม ดวงตาของ
ศิษย์ทุกคู่ก็จะมองมาที่ครูนั้นเป็นจุดเดียว ด้วยความเคารพเทิดทูน และถือ
เป็นแบบอย่างนำทางชีวิต”

“ชีวิตของคนเราเกิดมาก็เหมือนกับดอกไม้ บางดอกเป็นดอกหญ้า
ให้คนเหยียบย่ำ ไม่ได้สร้างประโยชน์อะไรแก่โลก แต่บางดอกได้ปักแจกัน
ทองหรือได้ร้อยเป็นพวงมาลัยบูชาพระ การนึกถึงความไม่เที่ยงไว้เป็นนิมิต
จะช่วยให้เร่งขวนขวายทำความดีมากยิ่งขึ้น”

“สัตบุรุษ หมายถึงคนดีตามหลักพระพุทธศาสนา พลเมืองดีเป็น
หลักและที่พึ่งของประเทศชาติฉันใด คนดีหรือสัตบุรุษก็เป็นหลักและที่พึ่ง
ของสังคมโดยทั่วไป ฉะนั้น”

“สัตบุรุษ ไม่กลัวความล้มเหลว เพราะความล้มเหลวไม่มี สิ่ง
ที่เรียกว่าความล้มเหลวนั้น แท้ที่จริงคือวิบากหรือผลของกรรมที่ไม่ดี”

“บุคคลผู้จะให้ธรรมเป็นทานต้องไม่มีธรรมมังจรรย์ะคือความ
ตระหนี่ในปริยัติธรรม”

“พุทธวิธี ในการเตือนคนเริ่มต้นด้วยการใช้สติตรวจสอบตนเองว่า
มีธรรมดังที่ได้ศึกษาหรือไม่”

“เวลาในชีวิตของสัตบุรุษจะสั้นหรือยาวไม่สำคัญ ข้อสำคัญอยู่ที่การ
รู้จักใช้เวลาให้คุ้มค่าการดูของเก่าเพื่อมาแก้ไขและปรับปรุงให้ดีกว่าเก่า
นั่นถือว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์อีกวิธีใหม่”

“ความสั้น ความยาวของชีวิต ไม่เป็นสิ่งที่สำคัญ
ความสำคัญอยู่ที่การใช้ชีวิตแต่ละวัน ให้มีคุณประโยชน์มากที่สุด”

“ชีวิตของคนที่เป็นบัณฑิตเป็นเหมือนชีวิตของเทียนที่ให้ประโยชน์
แต่ชีวิตของคนพาล ดับไปอย่างไร้ค่า”

๓๕๘ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

“ท่ามกลางสังคมที่หาคนมีคุณธรรมได้ยากอย่างทุกวันนี้ หากมีคนๆ หนึ่งเป็นคนดี มีคุณธรรมโดยไม่หวังไหว กับสิ่งรบกวนใดๆ สังคมก็จะมองมาที่บุคคลนั้น เป็นจุดเดียวด้วยความชื่นชม”

“ครูควรจะบอกนักเรียนว่าให้นักเรียนทุกคนมองมาที่ครู อย่าให้คลาดสายต่าอย่าใจลอย มองต้องให้เห็น ฟังต้องให้ได้ยิน มองครูเป็นจุดเดียวและฟังเสียงครูสอนเพียงอย่างเดียว นักเรียนจะมีทั้งสติและสมาธิในการเรียน”

“ครูคือผู้จุดประทีปแห่งปัญญา ไว้ในดวงใจของศิษย์ทั้งหลาย ความรู้ที่ครูสอนแก่ศิษย์จะไม่สูญสลับหาย เพราะศิษย์ก็จะทำไปถ่ายทอดแก่อนุชนของเขาต่อไป”

“เมื่อใดครูสอนศิษย์ เพราะเห็นแก่เงินอย่างเดียว เมื่อนั้นครูจะมีสถานะเป็นลูกจ้างของศิษย์เท่านั้น”

“ความชำนาญเป็นพิเศษ แก่ศิษย์เมื่อไหร่ ครูถืออาชีพของตนเป็นธุรกิจ เมื่อนั้นครู ก็จะเรียกค่าสอนอย่างแพง”

“อาชีพแพทย์ คือการให้ความเชี่ยวชาญในการรักษาโรค เพื่อกำจัดโรคร้ายของคน เมื่อใดแพทย์ถืออาชีพของตนเป็นนักธุรกิจ เมื่อนั้นแพทย์ก็จะเลือกรักษาเฉพาะคนที่มีเงิน”

“ครูอาจจะต้องใช้วิธีรุนแรงคือลงโทษเด็กบ้าง ถ้าจำเป็นอย่าให้หย่อนหรือดิ่งเกินไปคือตั้งเป้าหมายไว้ ว่าเราต้องการอบรมเด็กให้เป็นอะไร เป้าหมายจึงเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่า เราจะจัดการกับเด็กแต่ละคนอย่างไร”

“อย่าสอนทุกเรื่องที่ท่านอยากสอน สอนที่เขาอยากเรียน และที่เขาอยากรู้จะเป็นครูที่ดี จะต้องเตรียมเรื่องนั้นให้ได้มากกว่าชั่วโมงที่สอน ถ้าจะเป็นนักพูด ต้องฟังสัก ๑,๐๐๐ ชั่วโมง ถ้าจะเป็นนักเขียนต้องอ่านหนังสือ ๑,๐๐๐ เล่ม การสอนอย่าท่องไปสอน ต้องย่อ Concept ให้เกิดให้เป็นภาพในใจก่อน”

“ครูควรพัฒนาครูด้วยตัวเองก่อน
โดยไม่ต้องรอให้ใครเข้ามาพัฒนา
พัฒนาชีวิตด้วยแนวคิดเชิงคุณธรรม”

“งานของครูเป็นเรื่องต้องใช้เวลา
เพราะการจะสอนให้เด็กเป็นคนเก่ง
และดีนั้นไม่ใช่จะทำได้ภายในเดือนเดียว...
การสั่งสอนอบรมต้องการเวลา
จึงจะมีผลให้ชื่นใจ”

ในรั้วของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องยอมยกเครดิตให้ท่านในเรื่องการประชาสัมพันธ์ และเป็นตัวแทนขององค์การฯ ไม่ใช่เฉพาะในมหาจุฬาฯ เท่านั้น แม้แต่ในระดับประเทศ ท่านก็เป็นผู้ที่มีส่วนในการจัดงานวันวิสาขะโลกและมีส่วนผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนา ดังนั้นทุกครั้งที่พระเดชพระคุณกล่าว ผมมีโอกาสก็บันทึกเอาไว้ดังเช่น

“วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของโลก พระพุทธศาสนามีความสำคัญ แม้เราไม่โฆษณา เขาก็เห็นว่าสำคัญ แต่ที่ชาวโลกรออยู่ทุกวันนี้คือ พระพุทธศาสนามีธรรมะที่ดีอะไรบ้าง เขารู้ว่าดีดีแน่นอน เพราะพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งอารยธรรมของโลก”

๕๐๐ รวบรวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

“การร่วงของมหาจุฬาวิชาการ คือการตกแบบลูกปิงปอง มหาจุฬาวิชาการไม่เคยหยุดนิ่ง ถ้าผู้นำในอดีตของมหาจุฬาวิชาการ ทั้งและถอยป้านี้ เราคงไม่ยิ่งใหญ่เหมือนทุกวันนี้”

ในหนังสือวิชาการเกี่ยวกับการเทศน์ของสำนักวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารท่านได้เขียนเกี่ยวกับการสร้างอารมณณ์ชั้นไว้ว่า

“เทคนิคการสร้างอารมณณ์ชั้นอีกอย่างหนึ่งคือการ “หักมุม” เวลาขึ้นเทศน์ ธรรมะเป็นเนื้อหาสาระ เป็นวิชาการ คนฟังคิดว่าธรรมะเป็นเรื่องเครียดอยู่แล้ว ถ้าเราสอดแทรกอะไรเข้าไปที่ผ่อนคลาย เช่น นิทาน ขำขันก็จะช่วยให้ชวนติดตาม”

มิใช่เพียงการเทศน์ในเรื่องปรัชญาศาสนาเท่านั้น หากแต่ว่าพระเดชพระคุณยังพูดในเรื่องของเศรษฐกิจได้อย่างสมเหตุสมผล ดังเช่น

“เมื่อคนไทยมีการศึกษาดีขึ้น สังคมไทยก็จะมีความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจสูงขึ้น และสามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้เป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge-based economy)”

“จุดอ่อนของผมอยู่ที่ความคิดเป็นนามธรรมมาก ผมแก้ด้วยการใช้สื่อพูด ให้เห็นเป็นภาพใช้เรื่องเล่าประกอบ”

“การจัดการศึกษาและการฝึกอบรมเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ การยกระดับการศึกษาของประชาชนจึงเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น”

“สังคมไทยไม่ได้ตรวจสอบตนเอง คือไม่ได้เรียนรู้จากบทเรียนในอดีต เพื่อกำหนดทิศทางสู่อนาคต ก็เชื่อว่าเป็นสังคมที่ขาดปัญญา จึงเกิดปัญหาซ้ำแล้วซ้ำเล่า”

“เป้าหมายหลักของการศึกษาไทย จึงอยู่ที่การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การสร้างระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ควรถือเป็นเป้าหมายรองของการศึกษา”

“เมื่อจะพัฒนาตัวเองนั้น
ต้องมีคุณธรรมประจำใจ
คุณธรรมเพียงข้อหรือสองข้อ
จะทำให้ชีวิตท่านเปลี่ยนแปลง
และ ท่านจะมีความสุขยิ่งขึ้น
ไม่ว่าท่านจะเป็นครูหรือคนขับแท็กซี่”

“บางคนเอาแต่เรียกร้อง
อยากจะได้เลื่อนตำแหน่ง
แต่ไม่ใฝ่สูงในการสร้างผลงาน”

“นักบริหารควรมีใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นที่เสนอแนะจากทุกฝ่าย เขาไม่ควรปิดใจตัวเองไม่รับข้อมูลใหม่ เพราะหลงผิดคิดว่าตัวเองรู้ดีอยู่แล้ว” นี่ก็เป็นประโยคหนึ่งที่พระเดชพระคุณได้อบรมนักบริหารและปรากฏอยู่ในหนังสือของท่าน และผู้รวบรวมได้เขียนไว้หลายสำนวน เช่น

“เวลาศึกษาความรู้เรื่องใหม่ นักบริหารต้องเก็บความรู้เก่าใส่ลิ้นชักสมองไว้ชั่วคราว อย่าให้เรื่องเก่าครอบงำความคิดกลายเป็นอคติบังตา เสียจนไม่ยอมรับข้อมูลใหม่ หรือไม่ยอมปรับเปลี่ยนความคิดให้ทันเหตุการณ์”

๕๐๒ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

ปัญญารู้มากกว่าเห็น
รู้มากกว่าที่ฟัง
รู้กว้างรู้ลึก...จึงจะเรียกว่า รู้จริง

“นักบริหารต้องกล้าลองผิดลองถูก ถ้าทำผิดพลาดก็ถือว่าผิดเป็นครู ใครเขาถนอมตัวจนไม่กล้าทำอะไรเลย จัดเป็นคนขลาด เขาควรฟังคำเตือนของนโปเลียนมหาราชาที่ว่า “คนที่ไม่ทำอะไรผิด คือคนที่ไม่ทำอะไรเลย”

“ผู้ทำการใหญ่ย่อมต้องเจออุปสรรค เหมือนต้นไม้สูงใหญ่มักจะเจอลมแรง”

“ในประเทศศรีลังกาที่สนามบิน จะมีหนังสือพระพุทธศาสนา ราคาถูกขายที่นั่น คนที่เป็นชาวพุทธเวลาผ่านสนามบินประเทศศรีลังกาจะต้องซื้อหนังสือพระพุทธศาสนา ภาษาอังกฤษ ถือว่าเป็นหน้าเป็นตาของเขา”

“มหันตภัยต่อพระพุทธศาสนาที่เห็นชัดอย่างหนึ่งก็คือการใช้กลยุทธ์เชิงรุกฐานในการแย่งชิงศาสนิกชนของบางศาสนา”

“พระพุทธเจ้ายังต้องรบกับมารก่อนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าดังคำกล่าวที่ว่า มารไม่มีบารมีไม่เกิด ไม่มีความสำเร็จอันใดที่ได้มาโดยไม่ต้องลงทุนลงแรง”

การเปิดปฐมนิเทศในแต่ละปีการศึกษาท่านก็จะให้กำลังใจแก่ลูกศิษย์ ตามคณะต่าง ๆ ที่ทางคณะนิมนต์ไปให้โอวาท มีหลายประโยคที่ท่านกล่าวออกมาอย่างจริงใจ เพื่อให้มนสิตรุ่นน้อง ๆ รุ่นลูกศิษย์ได้เกิดแรงกระตุ้น ดังคำว่า

“ผมค้นพบจุดแข็งในตัวผม ในการเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผมมีฐานความคิด แต่ผมมีจุดอ่อนที่เหมือนกับนักคิดทั้งหลายในการสื่อให้คนเข้าใจได้ยาก ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของนักคิด นักคิดทั้งหลายจะคิดเป็นนามธรรมจะคิดได้เร็ว แต่ถ้าให้พูดออกมา คงจะไม่รู้เรื่อง ทำนองเดียวกันกับสิ่งที่เรียกว่าภาษาคนภาษาธรรม”

“ความรักจะเกิดได้ ถ้านักบริหารรู้จักมองแง่ดี หรือส่วนที่ดีของเพื่อนร่วมงาน ถ้าพบส่วนเสียในตัวเขา นักบริหารต้องรู้จักมองข้ามและให้อภัย เมื่อพบส่วนดีก็จดจำไว้ เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะกับลักษณะที่ดีของเขา”

“ความรักความเมตตากรุณา ด้วยความจริงใจและเสียสละไม่ใช่ความเพ้อฝัน ถ้ามนุษยพยายามลดกิเลส ด้วยการทำลายความยึดมั่นในตัวกู - ของกู”

“เรียนให้มาก ดูให้มาก ทำงานให้มาก แล้งงานมันจะสร้างเราเอง อย่าไปหวัง ว่าใครเขาจะยกย่องเราหรือไม่ ทำงานอย่าไปหวังอะไร แล้วผลงานมันจะยกเราเอง คนสร้างงาน งานสร้างคน”

“นักบริหารต้องลงไปห้ามทัพทันที และจัดการลงโทษคนผิดตามความเหมาะสม นักบริหารต้องไม่นั่งดูลูกน้องทะเลาะกันแล้วเอาตัวรอดคนเดียว”

“ในการศึกษาเบื้องต้นเราเจออุปสรรคมากมาย แต่เมื่อเราเจอพบน้ำตาแห่งความรู้นั้น ไม่รู้วันจบสิ้น เพราะความรู้ด้านต่าง ๆ เชื่อมโยงกันทั้งหมด นี่คือน้ำตาแห่ง ความรู้ที่กำลังรอบบั้นที่ติดทั้งหลายนไปขุดค้นหา”

“นักบริหารต้องกล้าจับทำโครงการใหญ่หรืองานใหญ่ ถือกคิดว่า “คนสร้างงาน งานสร้างคน”

“ถ้าขยันทำงานยาก ๆ ความชำนาญก็ตามมา คนที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมามาก จะฉลาดและแกร่งขึ้น ดังนั้นนักบริหารจะต้องไม่หลบเลี่ยงหน้าที่ที่ลำบากยากเย็น ถือกษัตริย์ที่ว่า “ว่าวขึ้นสูง เพราะมีลมต้าน คนจะขึ้นสูง เพราะเผชิญอุปสรรค”

“เมื่อนักบริหารทำงานผิดพลาด
ลูกน้องไม่กล้าบอกหรือแนะนำ
ดังนั้น นักบริหารต้องหัดมองตน
และตักเตือนตนเอง ดังพุทธพจน์ที่ว่า
“อดตนา โจทยตดานิ จงเตือนตนด้วยตนเอง”

๕๐๔ รวบรวมบทความทางวิชาการ

เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

ตลอดเวลาที่ติดตามผลงานของพระเดชพระคุณท่าน ท่านไม่ใช่เป็นคนชอบความรุนแรง ตรงกันข้ามท่านชอบสมานฉันท์ต่างหาก ดังจะเห็นได้จากงานเขียนและงานพูดของท่าน จะหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งมากที่สุด ดังเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

“สภาผู้นำศาสนาโลกนี้มีนโยบายที่จะไม่ให้มีการเปลี่ยนศาสนา จะไม่ส่งเสริมกิจการของศาสนาหนึ่ง โดยย่ำยีอีกศาสนาอื่น ความดีทั่วไปเป็นจุดหมายของเรา ไม่มีอะไรอื่นใดนอกจากสันติภาพโลก”

“บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตใจและทางสติปัญญานั้นค่อย ๆ เสื่อมสลายไปเมื่ออารยธรรมตะวันตกเผยแพร่เข้ามายังประเทศไทย เมื่ออารยธรรมตะวันตกเผยแพร่เข้ามาพร้อมกับการศึกษาแผนใหม่ พระสงฆ์กลับตัวไม่ทัน ท่านไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสของความเปลี่ยนแปลง ดังนั้น บทบาทของวัดในสถาบันทางการศึกษาได้ถูกโรงเรียนแย่งไป โรงเรียน พยาบาล การศาล สโมสร สถานสงเคราะห์ได้แย่งบทบาทอื่น ๆ ของวัดไปจนเกือบหมดสิ้น”

“การเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ ทำให้สังคม
เกิดความแตกแยก และเกิดความเสื่อมทางด้านศีลธรรมส่วนตัวอย่างรวดเร็ว”

“ถ้าเจตนาไม่ดีเพราะประกอบด้วยอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ และโมหะ กรรมที่ทำด้วยเจตนาไม่ดีนี้ เป็นอกุศลกรรม ส่วนกรรมที่ทำด้วยเจตนาดี มีกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ จัดเป็นกุศลกรรมหรือกรรมดี”

“เพราะพระพุทธศาสนา เน้นเรื่องไตรลักษณ์คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา การที่บอกวิญญูณเที่ยงแท้ (นิจจัง) และมีตัวตน (อัตตา) ถาวร จึงขัดกับคำสอนเรื่องไตรลักษณ์”

“กรรมที่ทำด้วยเจตนาดีมีจิตสะอาดมองใสและผลลัพธ์ออกมาเป็นความสุขท่านเรียกว่า บุญ ส่วนกรรมที่ทำด้วยเจตนาไม่ดี มีจิตเศร้าหมองและมีผลออกมาเป็นความทุกข์ ท่านเรียกว่าบาป พระพุทธศาสนาสอนว่า บุญบาปที่เราทำไม่สูญหายไปไหน ดังคำกล่าวที่ว่า กรรมไม่ว่าดีหรือชั่ว ย่อมไม่สูญหายไปไหนเพราะกรรมสามารถติดตามเราไปให้ผลทั้งในชาตินี้ และในชาติหน้า ดังคำกล่าวที่ว่า กรรมดีหรือกรรมชั่วทุกอย่างที่คนสั่งสมไว้มีผล”

“ภูเขาเมื่อเราอยู่ใกล้ เราจะมองไม่เห็นความใหญ่ของภูเขา ต่อเมื่อเราออกไกลจากที่
แห่งนั้น ถึงจะรู้ว่าภูเขาใหญ่ขนาดไหน เสมือนพระคุณของสมเด็จพระปิยมหาราช ที่
ชาวโลก เขายอมรับในผลงานของท่าน”

“คนที่เปลี่ยนวิกฤติมาเป็นโอกาสได้ คนๆ นั้นจะต้องเป็นคนที่สติปัญญาสมบูรณ์
อย่างสูงสุด จงยึดถือการที่ว่า ยิ้มแย้ม จิตใจมั่นคงและให้อภัยเสมอ”

“ชาวยิวเป็นชาติที่อ่านประวัติศาสตร์ของตนเอง เขาเหล่านั้นจึงไม่ลืมความเป็นมา
ของตนเอง เพราะฉะนั้น เขาจึงมีความสามัคคี ในการที่จะคิดถึงดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์
ยิวไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง เพราะศึกษาประวัติศาสตร์ของตนเอง เขาไม่ลืมแม้จะเนิ่น
นานถึง ๒,๐๐๐ ปี ที่จะกลับไปดินแดนพันธสัญญา”

“บุญคุณต้องทดแทน

ความแค้นต้องชำระ

สิ่งนี้คอมพิวเตอร์มันไม่จำ ซึ่งถือว่ามันไม่เก่งเท่าคน”.

ในงานเขียนของท่าน ดูเหมือนจะให้กำลังใจแก่ผู้อ่านหนังสือของท่าน พร้อม ๆ กับ
เตือนสติไปในตัว ดังวาทะดังต่อไปนี้

“การลืมอดีตอันขมขื่น ช่วยทำให้เรารู้สึกสบายใจได้ก็จริง แต่การลืมง่ายเกินไปทำให้
ประมาท และไม่รู้จักสรุปบทเรียนจากความผิดพลาดในอดีตไว้ปรับปรุงตนเอง โอกาส ที่
จะทำความผิดพลาดซ้ำรอยเดิมจึงมีมาก นักประวัติศาสตร์เตือนว่า ภายใต้ดวงอาทิตย์นี้
ไม่มีอะไรใหม่ เพราะเหตุการณ์ทั้งหลายคือละครฉากเก่าที่เป็นการแสดงซ้ำแล้วซ้ำเล่านั่นเอง”

“เมื่อดำเนินชีวิตอย่างเป็นผู้รู้เป็นผู้ตื่น เราก็จะเป็นคนใหม่ คือมีทั้งสติทำให้เราตื่น
ทำให้เรามีปัญญา ทำให้เราเป็นผู้รู้ เราก็จะกลายเป็นคนมีสติ มีปัญญาในการดำรงชีวิต เมื่อ
ใช้สติปัญญาดำรงชีวิต เราก็เป็นผู้เบิกบาน จิตใจนั้นผ่องใสมีความสุขท่ามกลางปัญหาที่รุมเร้า”

“สุขและทุกข์อยู่ที่ใจไม่ใช่หรือ

ถ้าใจถือก็เป็นทุกข์ไม่สุขใส

ถ้าไม่ถือก็ไม่ทุกข์พบสุขใจ
เราอยากได้ความสุขหรือทุกข์กัน”

“นกตัวเดียวในกำมือดีกว่านกสองตัวอยู่บนต้นไม้ พอใจในสิ่งที่มียินดีในสิ่งที่ทำ ถ้าปรารถนาทุกสิ่ง ท่านจะไม่ได้อะไรสักสิ่งเดียว ถ้าปรารถนาเพียงบางสิ่ง ท่านจะได้สิ่งที่ปรารถนา”

“เราไม่มีสูตรสำเร็จในการแก้ปัญหาให้ใครๆ เพราะว่าปัญหาของแต่ละคนนั้นย่อมแตกต่างกันไป ปรชญาควรกระตุ้นให้เขาคิดว่า เขามีปัญหาอะไรแล้วแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาของเขาเอง”

“มนุษย์หลอกตัวเองว่าไม่มีเสรีภาพ เมื่อเราจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ก็หลอกตัวเองว่า ไม่ใช่ฉันหลอกนะที่ตัดสินใจอย่างนี้ ที่ฉันทำอย่างนี้เพราะสถานการณ์บังคับต่างหาก”

“เรามีความรู้สึกกังวลใจตลอดเวลา เมื่อเดินอยู่ข้างๆ เหวลิกทั้งๆ ที่เราแน่ใจว่าเราจะไม่กระโดดลงไป แต่เนื่องจากเรามีเสรีภาพ ที่อาจจะต้องตัดสินใจกระโจนลงไปไหนหว่าเมื่อไรก็ได้ เราจึงกังวลใจ”

“มนุษย์สามารถที่จะเลือกหรือตัดสินใจอะไรก็ได้ แต่มนุษย์ไม่สามารถที่จะเลือกเสรีภาพได้ มนุษย์จึงมีกรรมอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถจะหนีพ้น เสรีภาพของตัวเอง และจำเป็นที่จะต้องยอมรับเสรีภาพนั้น”

“เมื่อจิตเป็นความว่างเปล่า เราสามารถที่จะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสิ่งต่างๆ ในโลกได้ และเราก็สามารถที่จะยอมรับอะไรก็ได้ทั้งนั้น นั่นคือ สิ่งที่เป็นแก่นของมนุษย์อีกอย่างหนึ่งคือ เสรีภาพ (Freedom)”

Beyond Speech เหนือกว่าสุนทรพจน์ ๔๐๓
ปรัชญาพุทธ Guru

“ความว่างเปล่านี้เองที่เป็นพลังผลักดัน ให้มนุษย์สร้างโครงการขึ้นมาว่า ตัวเองต้องการจะทำอะไร กำหนดวิถีชีวิตนี้ว่า จะเป็นอะไรหรือทำอะไร เพื่อนำมาเสริมสร้างหรือเติมใส่ความว่างเปล่าภายในจิต”

“การเดินทางไกลหมื่นลี้เริ่มที่ก้าวแรกตรงจุดที่ท่านยืนอยู่ การก้าวไปหาเป้าหมายในอนาคตก็เริ่มจากความเป็นจริงในปัจจุบัน”

“ถ้าท่านให้ปลาแก่คนจน เขาจะมีปลากินเพียงวันเดียว ถ้าท่านสอนวิธีจับปลาให้เขา เขาจะมีปลากินตลอดชีวิต”

“ว่าวขึ้นสูงเพราะมีลมต้าน คนขึ้นสูงเพราะเผชิญอุปสรรค”

“อนาคตคือความฝัน

ปัจจุบันคือความจริง

อดีตคือความทรงจำ”

“อุปสรรคหรือปัญหาของชีวิตก็เหมือนสายฝนที่ตกลงมา ย่อมชำระฝุ่นละอองที่ไม่ดี ให้หมดไปเหลือแต่ความสะอาด

“ถ้ากลัวจนอยู่อย่างจนจะไม่จน
ถ้าอยากรวยอยู่อย่างรวยจะไม่รวย”

“โลกภายนอกกว้างไกลใครใคร่รู้

โลกภายในลึกซึ่งอยู่รู้บ้างไหม

จะมองโลกภายนอกมองออกไป

จะมองโลกภายในให้มองตน”

“ปัญญาที่มีสมาธิเป็นฐานนั้นจะมีพลังมาก มีอานิสงส์มาก พระพุทธเจ้าตรัสรู้เพราะปัญญา แต่กว่าจะตรัสรู้ได้พระพุทธเจ้าต้องเจริญสติบำเพ็ญสมาธิ”

๕๐๘ รวบรวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

“การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้เกิดความเข้าใจเรื่องจรรยาบรรณนั้น มิใช่อยู่ในหมู่ผู้ปฏิบัติเท่านั้น ต้องขยายผลไปถึงผู้รับบริการคือประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่า เขาควรจะปฏิบัติต่อราชการอย่างไรเพื่อส่งเสริมให้ข้าราชการมีจรรยาบรรณ...”

“จริยธรรมคือหลักแห่งความประพฤติที่พึงงาม สำหรับทุกคนในสังคม ถ้าเป็นข้อควรประพฤติทั่วไป เราเรียกว่าจริยธรรมถ้าเป็นข้อควรประพฤติที่มีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องเราเรียกว่า ศีลธรรม เช่น ศีล ๕ เป็นศีลธรรมสำหรับชาวพุทธ คนที่มีศีล ๕ ทุกคนเป็นคนดี ตามหลักศาสนาแต่บางคนที่เป็นคนดีมีศีลนั้น อาจจะไม่มีการปฏิบัติก็ได้”

“คำว่ามงคล แปลว่าเหตุแห่งความเจริญ ผู้ต้องการความเจริญ ต้องทำเหตุคือมงคล เมื่อใดก็ตามที่จิตไม่น้อมนำเอาความดีนั้นมาทำ ท่านว่า อยู่เหมือนกับมีชีวิตเหมือนคนตาย เพราะตกไปจากธรรมะหรือตกไปจากความดีงาม”

“มหาชนมีสติควบคุมตนเอง คิดว่าถ้าเราทำเหมือนคนอื่นเราก็ตาย การเสียดสีวิ่งไปวิ่งมา ยิ่งทำให้เหนื่อยเรื้อรังกำลังจะจม แต่ก่อนจะจมทำอย่างไร ไม่เป็นเหยื่อของฉลาม”

“เมื่อจิตถูกอารมณ์ยั่วยวน อนุสัยที่เป็นตะกอนจะฟุ้งขึ้นจิตก็ขุ่นมัว ดังนั้นพระพุทธองค์จึงตรัสว่า จิตนี้ประภัสสรผ่องใส แต่เศร้าหมองเพราะอุปกิเลสจรมากกระทบ”

ในการอบรมราชการทุกที่ ท่านก็จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าถึงจิตใจข้าราชการ ฉะนั้นในหนังสือจรรยาบรรณของข้าราชการ เป็นผลงานอีกเล่มหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนได้อ่านแล้วนำไปปฏิบัติได้ ดังเช่น

“คนเรามีจรรยาบรรณเพราะเหตุ ๓ ประการ คือ

๑. โลกาธิปไตย ทำความดีเพราะคนอื่น
๒. อัตตาธิปไตย ทำความดีเพราะอยากได้รางวัล หลีกเลี่ยงการลงโทษ
๓. ธรรมาธิปไตย ทำความดีเพราะมีธรรมอยู่ในใจ”

“สติทำให้เกิดสมาธิ และสมาธิทำให้เกิดปัญญา”

“การดูทีวี... คนที่ชอบดูมวยเป็นคนที่ไม่ค่อยได้ใช้ความคิด
ในขณะที่ดู ต่างจากการดูสารคดีและข่าว”

“การเริ่มต้นที่ดีเท่ากับสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง”

“เกิดมาหกสิบล้านปี ทำไมได้โนเสาร์ถึงต้องสูญพันธุ์

ทำไมจะเข้และปลาฉลามไม่สูญพันธุ์ ก็เพราะไดโนเสาร์มันมีสมองเล็ก มันปรับตัว
ไม่เป็น”

“อย่าไปกังวลว่า เขาจะยกย่องท่าน ว่าท่านมีความสามารถหรือไม่ แต่เมื่อไหร่เขา
เลื่อนตำแหน่งท่าน ท่านจะต้องแสดงความสามารถ หรือศักยภาพของท่านออกให้เต็มที่”

“อยู่ตรงไหนไม่สำคัญ ข้อสำคัญคือทำอะไรให้ดีที่สุด”

“จุดเด่นคนอื่นเรานำมาเป็นตัวอย่าง ส่วนจุดด้อยของคนอื่นเราก็เอาไว้ปรับปรุง”

“ดอกไม้ทั้งหลายแม้จะมีกลิ่นหอมเพียงใด ก็ไม่อาจส่งกลิ่นหอมทวนลมได้”

“การทำสมาธิก็คือมีสติอยู่กับเรื่องเฉพาะหน้านั้นและเอาจิตใจตาม
เรื่องนั้นอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย เหมือนกับกระแสน้ำที่อยู่ในเขื่อนแล้ว
ปล่อยออกมาทางเดียวจะเป็นพลังผลิตกระแสไฟฟ้าได้”

“มิใช่เรื่องง่ายที่ความยิ่งใหญ่ด้วยยศทั้งสามประการ คือ อิศริยยศ
บริวารยศ และเกียรติยศ จะปรากฏพร้อมกันอยู่ในบุคคลเดียวกันคนที่
เผชิญปัญหา ถ้าไม่หมดกำลังใจยอมแพ้ก็จะพบทางออก”

๕๑๐ รวบรวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

“คนส่วนใหญ่รู้อยู่แล้วว่า ราชู นี้เรื่องพระจันทร์บังพระอาทิตย์ แต่บางคนไม่ยอมเข้าใจ คงนึกว่าเป็นเรื่องพระราหูอมพระอาทิตย์ และถือว่าการบูชาพระราหูด้วยของดำ ๘ อย่าง จะนำสิริมงคลมาให้ นี่คือการยึดวัตถุมงคลภายนอกตัวเรา แต่มงคลที่แท้จริงคือธรรมมงคล หมายถึงการปฏิบัติธรรมที่จะเป็นเหตุให้เกิดความเจริญ”

“คนโง่ (พาล) ที่รู้ตัวเองว่าโง่ ยังเป็นคนฉลาด(บัณฑิต)ได้บ้าง ส่วนคนโง่ที่สำคัญว่าตบฉลาดนับว่าโง่แท้ๆ”

“คนหนุ่มสาวมองไปข้างหน้าด้วยความหวัง เพราะมีอะไรคอยอีกมาก คนแก่เฒ่ามองกลับหลังด้วยความอาลัย คนหนุ่มสาวยังจะลองผิดลองถูกอีกมากมาย”

“เวลาที่ทำงานจะต้องผสมผสานระหว่างพลังและประสบการณ์ คือจะต้องร่วมมือทั้งหนุ่ม-สาวและคนมีอายุ”

“ความสนุกในการทำงานจะทำให้เกิดปิติอันใจ ภูมิใจพอใจในผลงานและความอึ้งใจ จะทำให้เกิดปัสัทธิคือความสงบ คือไม่เครียดนั่นเอง”

“สมรรถภาพคือความพร้อมในการเป็นผู้นำและสามารถทำการเพื่อตนและคนอื่น สมรรถภาพทำให้เป็นคนเก่ง”

มงคลชีวิต

ถ้าจะให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

เราต้องดำรงชีวิตที่ถูกต้องด้วย

คือ หลีกเลียงสิ่งแวดล้อมและคนที่ไม่ดี

ฟังให้มาก

ดูให้มาก

อ่านให้มาก

แต่เวลาพูดจะต้องยังคิด

“ความเพียรพยายามทำให้ตนเอง พ้นจากปัญหาบางที่ดูเหมือนกับ
ว่าไม่มีทางจะแก้ปัญหา แต่คนที่ไม่หยุดพยายามนั้นจะมีช่องทางพบ
ทางออกเสมอ”

“บางคนกว่าจะมีผลงานปรากฏก็มีอายุมากแล้ว หรือหาชีวิตไม่
ในขณะเดียวกันคนบางคนมีบุญวาสนาดี ผลงานก็ประจักษ์ในขณะที่
มีอายุน้อย นี่แสดงให้เห็นว่าโอกาสของคนเรานั้นแตกต่างกัน”

“การควบคุมใจไม่ให้หลงระเริงลืมหืมตา เรียกว่า นิคคหะ คือ การ
ข่มจิต ขงจื้อกล่าวว่า เป็นการง่ายที่จะไม่ตีโพยตีพายในยามตกยาก แต่
เป็นการยากที่จะไม่หลงลืมหืมตาในยามได้ดี บางคนยามได้ดีมีสุข ไม่เคย
นึกถึงเพื่อน หยิ่งยโสโอหัง พุดมาก หมางจิตใจคนอื่นตลอดเวลา
ความหยิ่งทะนงนำไปสู่ความพินาศ ดังคำกล่าวที่ว่า ไม้สูงกว่าแม่ มักจะ
แพ้มบนคน สูงเกินคนมักจะโค่นกลางคัน”

“ถ้ากระแสน้ำพัดสายไปหลากหลาย จะไม่มีพลังพอจะแก้ปัญห
บางครั้งถ้าท่านมีปัญหาอะไรคิดไม่ออก ให้นอนหลับ ตื่นเช้าขึ้นมา สมอง
จะปลอดโปร่ง ความคิดของท่านสดใสขึ้น ไอเดียต่าง ๆ จะเกิดขึ้น นักคิด
หลายคนได้ความคิดที่ดีตอนเช้ามีด เมื่อสมองปลอดโปร่ง เพราะได้พัก
ผ่อนนอนหลับ กระแสน้ำจึงมีพลัง”

“ถ้าไม่มีการให้อภัยผิด

และไม่ลืมที่จะคิดลืมหืมตาซึ่งความหลัง

จะหาสามัคคียากลำบากจึง

ความผิดพลั้งย่อมมีทั่วทุกตัวคน”

๕๑๒ รวบรวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

ถ้าท่านไม่แก้ปัญหาก็ท่านก็เป็นผู้หนึ่งที่เป็นปัญหา
ตั้งเป้าหมายให้สูง ไปให้ถึงดวงดาว เท่าจะต้องติดดิน

“จงเลือกเอาในชีวิตท่าน ท่านจะเป็นเปลวเทียนที่เผาบ้าน หรือ
จะเป็นเปลวเทียนที่ส่องธรรม”

“การรู้จักพอบ้างนั้นแหละจะทำให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียง คือพอ
เพียงที่จะพึ่งตนเองได้ และรู้จักพอใจกับสิ่งที่ตนมี”

“พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องความไม่เที่ยงไว้เพื่อให้มุ่งมั่นฟันฝ่า”

“พายุฝนที่พัดผ่านมามีส่วนไม่ดีตรงที่ทำให้ต้นไม้หักโค่นและน้ำ
ท่วม ส่วนดีก็คือพายุฝนได้ชะล้างสิ่งสกปรกให้หมดไปจากผืนดิน”

“ประเทศไทยพัฒนาประเทศไปอย่างรวดเร็ว เพราะเคยมีพื้นดินดี
ในความหมายที่ว่า สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของประเทศเรานั้น เคย
อุดมสมบูรณ์เรามีทรัพยากรธรรมชาติ มากมายเราเคยมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์
ในอดีตประเทศไทยนั้น ถึงกับมีคำกล่าวในสมัยพ่อขุนรามคำแหงฯ ที่เป็น
ศิลาจารึกว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว”

“เมื่อสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย มนุษย์ก็อยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นมนุษย์
กับสิ่งแวดล้อมอิงอาศัยซึ่งกันและกัน มนุษย์อาศัยสิ่งแวดล้อมสิ่งแวดล้อม
ก็อาศัยมนุษย์ท่านเรียกว่าเป็นปฏิจัสมุขูปาทนนั่นเอง”

“ประเทศชาติ จะพัฒนาไปได้รวดเร็วก็ต้องใส่ล้อ เป็นกงล้อที่หมุน
ไปสู่ความเจริญ ไม่ใช่กงล้อที่หมุนไปสู่ความหายนะ พุทธวิธีสร้างสันติภาพ
พระพุทธเจ้าได้รับการยอมรับว่าเป็นพระราชาแห่งสันติภาพ ดังที่ท่าน

เจ ทู ชันเดอร์แลนด์ ชี้แจงว่า “ตลอดระยะเวลาในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา สอนเรื่องสันติภาพแก่พุทธศาสนิกชนอย่างจริงจัง และได้ผลยิ่งกว่าศาสนาสำคัญอื่นใดที่โลกรู้จัก”

“เราสร้างครอบครัวเราด้วยมือของเราเอง เราอย่าทำลายด้วยมือของเราเอง”

แก๊งผิด

คาดผิด

ก็มีสิทธิ์เปลืองปล้ำ

“ต้องเรียนรู้ทั้งความเป็นผู้นำและความเป็นลูกน้องเขา จึงทำให้เหมือนทองคำ อย่าเป็นเพชร... เพราะมันเป็นได้แค่หัวแหวน”

“ในพระพุทธศาสนาก็มีการจัดประเภทบุคคลตามอุปนิสัย หรือแบบแห่งพฤติกรรม โดยใช้ศัพท์เฉพาะว่า จริต... เหตุที่ทำให้คนเรามีจริตต่างกัน ไม่ใช่อำนาจของวิญญาณดังที่ พลาโตเสนอ คนเราต่างจริตต่างนิสัยกัน เพราะอัตราผสมของธาตุทั้งสี่ ภายในร่างกายต่างกันและเพราะกรรมที่ทำแต่ชาติปางก่อนต่างกัน”

“นักปรัชญาอินเดียส่วนใหญ่ เป็นนักศาสนาผู้ปลื้มตัวออกจากสังคม และปฏิบัติตนเป็นผู้เสียสละโลกเพื่อความหลุดพ้น การจะให้คิดถึงปัญหาสังคมและการเมืองเป็นเรื่องที่ขัดกับวิสัยของผู้สละโลก”

“ความงามที่สมบูรณ์ไม่ใช่สิ่งที่รู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส แต่เป็นสิ่งที่ต้องฟังพินิจ ด้วยเหตุผลหรือพุทธิปัญญา”

“ความงามไม่ได้ถูกผูกขาด อยู่กับผลงานของศิลปิน ความงามมีแทรกอยู่ในงานอื่นๆ เช่นการผจญภัย การก่อสร้าง การเล่นเกม และการดำรงชีวิตด้วยคุณธรรม”

๕๑๕ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

“นักปรัชญาเป็นนักสำรวจ ผู้ไม่ยอมตั้งหลักแหล่ง เขาจะสำรวจ
เรื่อยไปจนกว่าจะรู้จักจักรวาล นักปราชญ์จึงเป็นผู้บุกเบิกทางปัญญา
(Pioneer)”

“ในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายนั้น ชีวิตของคนบางคนก้าวหน้าไป
อย่างรวดเร็ว ทั้งในหน้าที่การงานและสถานะทางสังคม แต่ว่าบางคน
ก้าวไปช้า ๆ หรือบางทีไม่ก้าวไปเลย ที่ไม่ก้าวหน้าจะกลายเป็นคนล้าหลัง
ใครคนที่ยืนอยู่กับที่จะถูกแซงไป”

“การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
จะช่วยพัฒนาชีวิตให้มีธรรม
เมื่อมนุษย์มีธรรม สิ่งแวดล้อม
ก็จะพัฒนาตาม แต่ถ้ามนุษย์อยู่อย่างไม่มีธรรม
ก็จะรักษาสีสิ่งแวดล้อมไม่ได้
และจะทำลายสิ่งแวดล้อม”

บางครั้งในงานเขียนหรืองานพูดของท่านอธิการบดีจะมีบทกลอนมาแทรกอยู่ทำให้ผู้
รวบรวมฉกฉวยคิดและตั้งข้อสังเกตว่าท่านก็เป็นนักกลอนเหมือนกัน ดังเช่น

โยนิโสมนสิการท่านว่าไว้
คือคิดเป็นทำใจในวิถี
แห่งความจริงความงามและความดี
ด้วยคิดสี่ประเด็นเป็นสำคัญ
หนึ่งคิดอะไรก็ให้มีวิธีคิด
สองตั้งดวงจิตแน่วแน่ไม่แปรผัน
สามให้เหตุผลแก้ปัญหาสารพัด
สี่ตั้งใจมั่น ตามครรลองมองแง่ดี

Beyond Speech เหนือกว่าสุนทรพจน์ ๔๑๕
ปรัชญาพุทธ Guru

ตั้งที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าท่านเป็นสงฆ์ไทยรูปแรกที่เป็นศาสตราจารย์ เพราะฉะนั้นในการแสดงความเป็นวิชาการของท่าน จึงกลมกลืนและสอดคล้องด้วยหลักการที่น่าติดตาม ดังวาทะดังต่อไปนี้

“นักศึกษาที่เข้ามาในสถาบัน ต่างก็มาจากแหล่งที่ไม่เหมือนกัน บางคนก็เป็นเพชรมา บางคนก็เป็นตมมา เพราะฉะนั้น...จึงแตกต่างทางด้านความรู้”

“การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น ท่านนิสิตนักศึกษาจะต้องดูแลตัวเองให้ดีกว่าตัวเองมีจุดด้อย จุดเด่นอะไร อะไรที่เป็นจุดด้อยก็ต้องไขว่คว้าหาความรู้ และสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือโอกาส เมื่อมีโอกาстанก็ต้องรีบไขว่คว้าเอา เพราะถ้าปล่อยโอกาสล่วงเลยแล้วท่านจะเสียใจในภายหลัง”

“นักศึกษาวิชาปรัชญาที่ดีจะต้องไม่เพียงแต่จดจำหลักปรัชญาของคนอื่น หากแต่จะต้องรู้จักนำเอาวิธีคิดแบบปรัชญาไปประยุกต์แก้ปัญหาของตน และสร้างหลักปรัชญาประจำตนได้ในที่สุด”

“ถ้าปรัชญาเป็นเพียงความคิดเพื่อเจ้อ ปรัชญาก็คงไม่ได้เป็นศาสตร์แม่ของศาสตร์ทั้งหลาย”

“การรู้จักคนเพียงบางแง่ ไม่จัดว่ารู้จักเขาดีพอฉันใด วิทยาการที่ศึกษาเน้นหนักในบางแง่ ก็ไม่ช่วยให้รู้จักโลกและชีวิตดีพอ ฉันนั้น”

“นักปรัชญาทำตัวคล้ายกับเด็กหญิงผู้มองลอดหน้าต่างออกไปดูโลกภายนอก ภาพที่ปรากฏแก่สายตาทุกวันๆ ดูประหนึ่งเป็นปรากฏการณ์พื้นผิวที่ซ่อนความเป็นจริงไว้เบื้องล่าง”

๕๑๖ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

“ศาสนาเป็นเพียงแขนงหนึ่งแห่งความสนใจศึกษาของ
นักปรัชญาตะวันตก นักปรัชญาไม่จำเป็นต้องเป็นนักศาสนาและ
นักศาสนาไม่จำเป็นต้องเป็นนักปรัชญา”

“ปรัชญาเรื่องความเปลี่ยนแปลงที่เสนอมามีส่วนคล้ายคลึงกับ
หลักอนิจจตา ในพระพุทธศาสนาที่สอนว่า สังขารหรือสรรพสิ่งในโลกนี้
ไม่เที่ยงแท้ถาวร มันมีอันเกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไปเป็นธรรมดา”

“ความรู้ที่นักปรัชญาแสวงหาควรเป็นความรู้เกี่ยวกับมนุษย์และ
หน้าที่ของมนุษย์ เพราะมนุษย์สามารถนำความรู้เหล่านี้ไปปรับปรุงชีวิต
ให้ดีขึ้น การค้นคว้าทางปรัชญาของโสเครตีสมีจุดหมายอยู่ที่การปฏิบัติ
มากกว่าจะสร้างทฤษฎีทางอภิปรัชญา”

“ถ้าโลกนี้ประกอบด้วยความเป็นจริงหลายสิ่งหลายอย่างแล้ว
ความเป็นจริงแต่ละสิ่งย่อมจะมีขนาดใหญ่บ้าง เล็กบ้าง แต่โดยหลักการ
แล้วความเป็นจริงนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นมมนุษย์หรือภูเขาล้วนอยู่ในสภาพที่อาจ
ถูกตัดย่อยเป็นชิ้นเล็ก ชิ้นน้อย และชิ้นส่วนเล็กๆ นั้นก็ยังสามารถถูกเงื่อนไข
ให้เล็กลงไปๆ อย่างไม่รู้จบ”

“ภารกิจของการศึกษาคือการสร้างปัญญาหรือวิชา ซึ่งหมายถึง
ความรู้สภาวะแท้จริงให้ถึงแก่นแท้ของสรรพสิ่งทั้งหลาย ไม่ว่าจะเรียนเรื่อง
อะไรก็ตาม ความรู้อย่างนี้ ท่านเรียกว่า ยถาภูตญาณทัสสนะ คือความรู้
เห็นตามความเป็นจริง”

การศึกษาต้องสอนคนให้รู้ตน นั่นคือ

อ่านตนออก

บอกตนได้

ใช้ตนเป็น

เห็นตนชัด

“ประโยชน์ของการศึกษาธรรมอีกประการหนึ่ง ก็คือการได้คติธรรมประจำใจไว้เตือนตนเองในยามเผชิญปัญหาและปฏิบัติหน้าที่”

“การแสวงหาปัญญาคือความรู้เห็นตามความเป็นจริงนั่นแหละคือหลักการสำคัญของการศึกษา”

“สิ่งที่พระพุทธศาสนาทรงเน้นย้ำก็คือว่า เมื่อกำลังเจ็บป่วยด้วยโรคทางกายอยู่ คนเราไม่ควรซ้ำเติมตนเองด้วยโรคทางจิตใจนั้นคือไม่ควรเพิ่มความกังวลใจหรือตอกย้ำความรู้สึกว่าเราทำไมต้องเจ็บป่วย”

“ผู้นำที่ดีนั่งอยู่ในหัวใจของประชาชน จะวางตัวเหมือนแม่น้ำ แม่น้ำยิ่งใหญ่เพราะอยู่ต่ำ ถ้าอยู่ในที่สูง เช่นต้นแม่น้ำโขง แม่น้ำสวหงโหจะมีขนาดเล็ก แต่เมื่อไหลลงมาอยู่ที่ราบลุ่ม แม่น้ำจะยิ่งใหญ่ เพราะเป็นที่รองรับหยาดน้ำหยดน้ำ จากลำธารและห้วยหนองคลองบึงไหลมาเต็มบุคคลที่วางตัวอ่อนน้อมถ่อมตน เข้าถึงประชาชนราษฎรก็จะเป็นฉนั้น”

“ยินดีกับสิ่งที่ตนเป็น รู้จักดำเนินชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลาง ซึ่งเป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า”

“ในการแปลเรื่องมหาชนกนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนประชาชนให้มีความเพียรที่บริสุทธิ์ ปัญญาที่เฉียบแหลมและกำลังกายที่สมบูรณ์ สามารถต่อสู้ฝ่าฟันมรสุมทางเศรษฐกิจพาประเทศชาติให้รอดพ้นมาได้”

“เสราคลีตุส กล่าวว่า “ความขัดแย้งก่อให้เกิดความสามัคคี การแตกร้าวก่อให้เกิดความกลมกลืนบรรเจิดสุข สรรพสิ่งเกิดมาจากการขัดแย้งและสงคราม (หรือการขัดแย้ง) เป็นบิดาและราชาแห่งสรรพสิ่ง” ข้อนี้ชวนให้นึกถึงแนวคิดปัจจุบันว่า “ชีวิตคือการต่อสู้”

๕๑๘ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

“มีบางคนทิ้งธรรมบ้ำอำนาจ
จ้องพิฆาตเพื่อนรักให้ตกนัย
ผลประโยชน์ขัดกันต้องบรลัย
ตายเสียได้ข้างหนึ่งจึงจะดี”

“อุปสรรคหรือปัญหาของชีวิตเหมือนสายฝนที่ตกลงมาย่อมชำระฝุ่นละอองที่ไม่ดี
ให้หมดไป เหลือแต่ความสะอาด”

“ปัญหาอุปสรรคและความตกต่ำ ก็มีส่วนดีตรงที่เป็นสิ่งพิสูจน์ว่า ใครคือเพื่อนแท้
ที่ไม่ทอดทิ้งเราในยามยาก”

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของปวงชนชาวไทยทรงดำรงมั่นอยู่ในพระธรรมจึงเป็น
พระมหาธรรมราชาเจ้าโดยแท้ โดยเฉพาะพระธรรมหรือข้อวัตรปฏิบัติ ที่สอดคล้องต้องตาม
ทำนองคลองธรรม คือจักรวรรดิวัตรหรือจักรพรรดิธรรม”

“ในการแก้ปัญหาวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้นำหลัก
เศรษฐศาสตร์มาจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่สอนเรื่องการพึ่งตนเองและทาง
สายกลาง ซึ่งพระองค์ทรงเรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียง”

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ได้เสวยราชย์มานานที่สุด
ในบรรดาพระมหากษัตริย์ที่กำลังครองราชย์อยู่ในประเทศทั่วโลกในปัจจุบัน”

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงมาเตือนสติให้แต่ละคนรู้จักสามัคคีทรงนำความ
สงบสุขกลับมาสู่สังคมไทยอย่างชนิดที่ไม่มีใครอื่นในแผ่นดินนี้สามารถทำได้”

“สื่อมวลชนสร้างภาพในรอบสิบปีในรูปแบบของการคุกคามและทางการเมือง
มากระทบพระพุทธศาสนา ทำลายพระพุทธศาสนาแทบจะเรียกว่า ถอนรากถอนโคน

Beyond Speech เหนือกว่าสุนทรพจน์ ๔๑๕
ปรัชญาพุทธ Guru

เพราะความรู้ทันของพวกเราในเรื่องบางเรื่องจึงไม่ได้ขยายลูกกลมไปเหมือนอย่างทาง
ตะวันออกกลาง”

“ศาสนวัตถุในพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งอารยธรรมของโลกที่ดี เราต้องยกเป็น
มรดกโลก เมื่ออยุธยาเป็นมรดกโลก ทำไมพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ๆ ที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย
จะเป็นมรดกโลกไม่ได้หรือ ซึ่งจะป้องกันไม่ให้เกิดระเบิดทำลายพระพุทธรูปอย่าง
อัฟกานิสถาน”

“น้ำเป็นของเหลวที่ปรับรูปเปลี่ยนร่างได้ง่าย เมื่อเราเทน้ำใส่ขวด น้ำจะปรับตัวเป็น
รูปขวด เทน้ำใส่แก้วน้ำจะปรับตัวเป็นรูปแก้ว คนที่มีน้ำใจต่อกันจะปรับตัวเข้าหากัน...เรา
จะต้องใจเย็น จึงจะคบกันยืดยาวที่เราคบกันได้เพราะต่างฝ่ายต่างปรับตัวเข้าหากัน...”

“การมองจุดดีของเพื่อน มองเพื่อนในแง่ดีจะทำให้มิตรภาพยั่งยืน”

“เมตตาเกิดจากการมองแง่ดี กรุณาเกิดจากการมองแง่ดีด้วย”

“บางคนเป็นสหายกันทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ไม่ได้เป็นมิตรกัน

เพราะไม่ได้ชอบพอรักใคร่ทุกคนต้องการเพื่อนที่ดีคือคนที่ เป็น
ทั้งมิตรและสหาย”

“ความเป็นมิตรคือการมีน้ำใจผูกพันกัน การยอมรับในกันและกันมองเห็นให้เห็นแก่
แท้ในความเป็นมนุษย์ ตรงนี้เป็นจุดเริ่มต้นของมิตรภาพ”

“แม้จะอยู่ร่วมกันในเวลาอันสั้น

ไมตรีจิตนั้น ก็พัฒนาได้

ไมตรีจิตเริ่มต้นจากการยอมรับ

ความเป็นมนุษย์ของกันและกัน”

“การศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตมนุษย์ได้

ถ้าไม่มีการศึกษามนุษย์จะอยู่แบบบรรพกาล”

๔๒๐ รวบรวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

“พระพุทธเจ้าทรงพร่ำสอนพระสาวกให้เป็นผู้รักความสงบที่แท้ดำรงชีวิตแบบอหิงสา
ภิกษุรูปที่ใช้ความรุนแรงเพื่อยุติความขัดแย้งไม่ถือว่าเป็นพุทธสาวกที่แท้”

“ความริษยาเป็นสาเหตุหนึ่งของการแข่งขัน จะทำให้เรารู้สึก
กระฉับกระฉ่ง พยายามทำให้ดีที่สุดเพื่อเอาชนะคู่แข่ง”

“กิจกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเริ่มจากจิตใจที่เปี่ยมด้วยความปรารถนาจะช่วย
สรรพสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ด้วยแสงแห่งพระธรรม ถ้าโลกนี้ไม่มีความทุกข์ พระพุทธเจ้า
ไม่จำเป็นต้องอุบัติ พระธรรมก็ไม่จำเป็นต้องส่องแสง แต่เพราะโลกนี้ยังมีความทุกข์
พระพุทธเจ้าจึงอุบัติ พระธรรมจึงส่องแสง”

“องค์ประกอบแห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์มีอยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. ตัวมนุษย์เอง (ชีวิต)
๒. สังคม (หมู่มนุษย์ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน)
๓. ธรรมชาติแวดล้อม (ระบบนิเวศ)”

“ถ้าเราต้องการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งปัญญา ก็ต้องช่วย
กันหาทางเติมปัญญาให้สังคมไทย ซึ่งเราจะพิจารณาเรื่องนี้กันต่อไปจาก
มุมมองของพระพุทธศาสนา”

“การเข้าใจเรื่องอนัตตามีข้อดีอย่างหนึ่งว่า ทำให้เรายอมรับความมีอยู่ของคนอื่นว่า
เขาเป็นคนเท่าๆ เรา ความคิดเห็นของเขาน่าที่จะเคารพ ในโลกประชาธิปไตยนั้น คนเรา
ต้องยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน เพราะฉะนั้น ลดทิฏฐิมานะ บางคนทิฏฐิมานะมาก
ไม่ยอมรับความคิดเห็นของใคร ฉันท่านั้นถูก คนอื่นผิดหมด คนอย่างนี้มีมาแต่สมัย
พุทธกาลแล้ว”

Beyond Speech เหนือกว่าสุนทรพจน์ ๔๒๑
ปรัชญาพุทธ Guru

“เราไม่อาจคาดหวังให้ทุกคนมาชอบเรา ถ้าเราทำดีจริงๆ คนชั่วอาจไม่ชอบเราก็ได้ ตำรวจที่จับยาบ้าคงไม่คาดหวังให้ตนเองเป็นที่รักของคนที่ยาบ้าเป็นแน่”

“สติเป็นเครื่องกำหนดรู้ว่าเรากำลังทำอะไร บางคนไม่รู้ตัวด้วยซ้ำพอโกรธขึ้นมาแทบจะฆ่ากันตาย พอรู้ตัวก็ว่านี่เราถื้อมีดทำไม เราน่าอะไรขึ้นมา สติจะเป็นตัวตรวจ ตรวจความเป็นไปของเรา”

“ความเจริญเติบโตทางวัตถุของโลกสมัยนี้เป็นผลนำมหัสจรรย์ของเทคโนโลยีแบบวิทยาศาสตร์อาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ ที่นักวิทยาศาสตร์แสดงออกมาในยุคปัจจุบัน แต่อิทธิปาฏิหาริย์แห่งเทคโนโลยีเป็นเหมือนดาบ ๒ คมที่มีคุณอนันต์ แต่ก็มีโทษมหันต์”

“คำว่า “การสูญเสียคือการได้มา” หมายถึง การเสียสละทำให้เราได้รับผลตอบแทนตามมา การให้คือการได้ เมื่อเราให้เราได้สละความเห็นแก่ตัวและได้รับผลตอบแทนจากการให้ในโอกาสต่อไป การเสียสละเป็นส่วนหนึ่งของการลงทุน เหมือนการตกปลาที่ต้องสละเหยื่อติดเบ็ด มิฉะนั้นปลาก็ไม่กินเบ็ด ไม่มีอะไรที่เราได้มาโดยไม่มีการเสียสละลงทุนลงแรง”

“บางคนมีการศึกษาดีได้ปริญญาหลายใบ แต่เมื่อต้องเผชิญมรสุมชีวิตกลับคิดสั้น ฆ่าตัวตาย เข้าทำนองว่าความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด ที่เป็นเช่นนี้เพราะเขาขาดธรรมข้อที่ ๕ คือปัญญา ทั้งนี้เพราะปัญญาพาให้พบวิมุตติ คือ ช่วยให้หลุดรอดจากความทุกข์ที่ถาโถมเข้ามา”

“พัฒนาชาติให้เริ่มต้นที่ประชาชน
พัฒนาคนให้เริ่มต้นที่จิตใจ
พัฒนาอะไร ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราเอง”

๔๒๒ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

“กระแสบริโภคนิยม แพร่สะพัดไปในหมู่คนทั่วไปที่แออัดกันอยู่ตามห้างสรรพสินค้าและแหล่งสถานบันเทิง ในต่างประเทศเขามีอะไร คนไทยก็พยายามที่จะมีสิ่งนั้น เราถูกการโฆษณากระตุ้นให้ซื้อสินค้าและบริการกันอย่างไม่ลืมหูลืมตา โดยไม่เคยเฉลียวใจว่าสิ่งเหล่านั้น จะให้ความสุขที่แท้จริงแก่ชีวิตหรือเปล่า คนไทยวิ่งตามกระแสบริโภคนิยม ที่เน้นความสุขสนุก จนลืมศาสนธรรมที่ให้ความสุขสงบ”

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาไม่ยั่งยืน เพราะสาเหตุต่อไปนี้

๑. เป็นการพัฒนาที่ถือเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ถือคนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา
๒. เป็นการพัฒนาที่ทำลายธรรมชาติแวดล้อม
๓. เป็นการพัฒนาที่ละเลยเรื่องสังคมและวัฒนธรรม
๔. เป็นการพัฒนาที่ไม่สนใจเรื่องจิตใจและศาสนา
๕. เป็นการพัฒนาที่ถือธรรมาภิบาล

“ข้อเท็จจริงในสังคมไทยปัจจุบันก็คือประเทศไทย ถือว่าการพนันเป็นเรื่องผิดกฎหมาย ในขณะที่คนไทยจำนวนมากชอบเล่นการพนัน...เมืองไทยเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะมีการพนันถูกกฎหมาย อันเป็นการขัดต่อหลักการทางพระพุทธศาสนา และนำไปสู่ความเสื่อม”

“ปาฏิหาริย์สำคัญมากที่สุดที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญคืออนุสาสนีปาฏิหาริย์ สอนได้อย่างน่าอัศจรรย์ คือสอนให้พ้นทุกข์”

“แก้เชิงและสร้างสุขความเชิงคืออารมณ์พ้นทางที่ผสมผสานระหว่างความหงุดหงิด ความเบื่อและความเอียน ความเชิงมีถึงสามระดับ กล่าวคือ ผู้ที่มีความเชิงขั้นธรรมดา เพราะไม่มีอะไรที่จะทำ ควรจับ

อะไรบางอย่างขึ้นมาทำแก๊ง ผู้ที่เข็งเพราะเบื่อความจำเจ ก็ควรเติมเสน่ห์ หรือใส่ผงชูรสลงในสิ่งจำเจนั้น ส่วนท่านที่เข็งถึงขนาดเอียนชีวิต เพราะสูญเสียเป้าหมาย ของชีวิตกะทันหัน ก็ควรมองหาจุดประสงค์ อันอื่นแล้ว กล้าตัดสินใจเลือกทางใหม่ในชีวิต”

“การปฏิบัติธรรมด้วยการแผ่เมตตาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการ ศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพในพระพุทธศาสนา

นับเป็นงานเขียน งานพูด งานปาฐกถา งานเสวนาที่ถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่ทรงคุณค่าต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้รวบรวมได้ใช้เวลาในการรวบรวมตามกาล ตามเวลาหากจะถามว่าผลงานของท่านมีเท่านี้หรือ ก็คงตอบว่าไม่ใช่ เพราะนี่คือส่วนที่นิด น้อยเท่านั้น เพื่อเป็นการประหยัดหน้ากระดาษจึงต้องเอาแต่ที่เป็นประโยชน์ เหมาะต่อผู้ที่ไม่ ได้อ่านงานท่านทุกเล่ม และเหมาะต่อนักเทศน์นักบรรยายที่จะต้องนำคำคมเช่นนี้ออกเผยแพร่

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะมีประโยชน์ในด้านการสื่อสารด้วยภาษาธรรมอันเป็นวรรณ ศิลป์กินใจให้อนุชนรุ่นหลังและมวลศิษย์ของท่านได้ประจักษ์ว่านี่คือวาทะปราชญ์สงฆ์สยามอีกรู ปหนึ่งที่ควรค่าต่อการยกย่องและดงามคู่กับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป แต่ถ้าถามผู้รวบรวมว่า ชอบวาทะไหนที่เขียนมาทั้งหมด กล้าฟันธงเลยว่าชอบบทนี้ “บางคนเอาแต่เรียกร้องอยากจะได้เลื่อนตำแหน่ง แต่ไม่ไฝ่สูงในการสร้างผลงาน” วาทะนี้สอดคล้องทั้งทางโลกทางธรรม ทั้ง ตนเองและผู้อื่น ผมอยากจะขยายความว่ามนุษย์อยู่เฉยไม่ได้ จะต้องดิ้นรนตามบทบาทของตนเอง คุณค่ามนุษย์ไม่ต่างกัน ทุกคนพอรำได้และรำเป็นเหมือนกันหมด พอขึ้นเวทีแล้ว ต่างแต่ว่า เขาจะพอรำทำไหนดังหะอะไรสุดแท้แต่เขาถนัด และอีกบทหนึ่งที่ชอบก็คือ

“มีบางคนทิ้งธรรมบ้ำอำนาจ
จ้องพิฆาตเพื่อนรักให้ตกขัย
ผลประโยชน์ขัดกันต้องบรลัย
ตายเสียได้ข้างหนึ่งจึงจะดี”

๔๒๔ รวบรวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

อ่านบทนี้แล้วเข้ากับยุคสมัยดีแท้ๆ อำนาจเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ เมื่อต้องการมีอำนาจ การเมืองก็เข้ามา ไม่มีพี่น้องไม่มีลูกศิษย์อาจารย์ไม่มีเพื่อนฝูง หน้ามีดตามัว ที่สุดก็จำกันไม่ได้ เปรียบเสมือนไก่ที่เขาขังในสุ่ม พออึดอัดมากๆ ก็จิกตีกันเอง เข้าทำนองที่ว่าผู้ชนะย่อมมีบาดแผล ผู้แพ้ ก็มีแต่ความบอบช้ำและล้มเหลว ท่านผู้อ่านชอบสำนวนไหนบทไหนก็ลองอ่านดู เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพูดและการเขียน ดังเช่นพระเดชพระคุณท่านที่มีผลงานหลากหลายอยู่ในขณะนี้และคงเป็นบทสรุปให้เราท่านได้รู้กันทุกคนว่า งานเขียนเท่านั้นที่มีร่องรอย แต่การพูดเพียงแต่เป็นสายลมที่มากกระทบแล้วจางหายไป...แล้วก็ลืม

ข้อมูลหนังสือของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่ใช้บันทึก

- * หนังสือพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา
- * สุขภาพใจ
- * โลกทัศน์ของชาวพุทธ
- * จรรยาบรรณของข้าราชการ
- * พุทธศาสนเปรียบเทียบแนวคิดชาดร์
- * การบำเพ็ญและสร้างสมบารมี
- * เพื่อน
- * มณีแห่งปัญญา
- * พุทธวิธีสร้างสันติภาพ
- * ธรรมะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- * ธรรมเทศนากัณฑ์พิเศษ
- * ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ด้วยพุทธธรรมและเทคโนโลยี
- * พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน
- * พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์
- * ศิลปะแห่งการใช้ปรัชญาแก้เชิงและสร้างสุข
- * ขอบฟ้าแห่งความรู้
- * พระพุทธประวัติ
- * ครูที่ดีต้องมีธรรมะ
- * ปรัชญากรีกโบราณ
- * กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด
- * การควบคุมสัญชาตญาณ

๕๒๖ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

- * พุทธธรรมเพื่อการพัฒนา
- * บัณฑิตกถา
- * ธรรมทานกถา
- * สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
- * ไตรลักษณ์ในชีวิตประจำวัน
- * ด้วยความหวังและกำลังใจ
- * ปลุกปลอบใจในยามวิกฤต
- * ทำความดีมีความสุข
- * สารฝันให้เป็นจริง
- * อนุทินธรรมะ ๓๖๕ วัน
- * วิทยาศาสตร์ในทรรคนะของพระพุทธศาสนา
- * ชุตสุขภาพใจ
- * ธรรมมงคลแห่งชีวิต
- * สร้างฝันให้เป็นจริง
- * ทำความดีมีความสุข

